

Radikal

Suriye'deki dalgalanma sınırı aşabilir

CENGİZ ÇANDAR

Politika / 10/05/2011

Suriye'deki değişim çalkantısının, sınır kapılarında gümrükte takılacağını düşünmek pek safça olur.

Neçirvan Barzani ile kahvaltı masasından kalktık. Vedalaşmaya hazırlanıyordum ki, telefona cevap verdikten sonra “Mam Celal geldi. Mesut Barzani, o ve ben bir toplantı yapacağız şimdi. İstersen onu gör, bir ‘merhaba’ de, öyle git” dedi.

Öyle yaptım. Erbil’e yarım saat uzaklıktaki, Kürdistan dağlarının başladığı Selahaddin’de Mesut Barzani’nin Başkanlık Sarayı’ndan birkaç kilometre ötedeki ‘Darüzziyafe’ye (Konukevi) geçtik. Birkaç dakika sonra, arabadan Celal Talabani ve Mesut Barzani indi, Neçirvan Barzani’nin yanında ‘sürpriz konuk’ olarak beni gördüklerinde, kısa bir ‘merhaba’nın ötesine geçtiler, “Gel, bir çay iç, öyle dön Türkiye’ye” dediler. Öyle yaptım. Yarım saate yakın Irak Cumhurbaşkanı ve Irak Kürdistan Bölge Yönetimi Başkanı ile Suriye konuştum. Bir ay kadar önce, Dışişleri Bakanı Davutoğlu ile Şam’a gittiğimi, hafta başında ise Beyrut’ta bulunduğumu öğrendiklerinde, konu ve sohbet kendiliğinden Suriye’ye kaydı.

Kader ya da rastlantı, haftaya, Beyrut’ta, düzenleyicilerinden birinin TESEV olduğu ‘Türkiye’nin Ortadoğu Politikası ve Arap Dünyasındaki Son Gelişmeler’ başlıklı konferans için girmiştim; Can Paker’i alıp Şam’ın yanı başına Bekaa Vadisi’ne gittim, bir dizi Arap entelektüeliyle Suriye konuştum. Haftayı, Suriye’nin diğer yanında, Irak Kürdistanı’nda, Irak Cumhurbaşkanı ile Suriye konuşarak kapattım.

Suriye’de ne görünüyor?

Sohbetten çıkan sonucu üç ana başlıkta toplayabilirim:

Rejim sonuna kadar -şiddet kullanarak- direnecek, yıkılması kolay değil.

Rejimin arkasında ‘azınlıklar’ var; başta iktidardaki ailenin temel dayanağı olan Nusayri-Aleviler, bir Sünni-İslamcı iktidar alternatifinden ürken Hıristiyanlar ve bir de güneyde Suveyda çevresindeki Dürziler.

Suriye, kendine özgü bir ‘iç savaş’a sürükleniyor; rejim tanklarla, kurşunlarla direndiğine ve direneceğine göre, bastırılan kitle gösterilerinin yanı sıra suikastlar, güvenlik güçlerine yönelik baskınlar, terör, vs ile sürecekte türden bir ‘iç savaş’.

Suriye’nin bundan böyle kolay dikiş tutmayacağı sezilebiliyor.

Suriye’yi -doğal olarak- ‘bir numaralı’ konu olarak ve çok yakından izleyen Lübnan’da -ki, Suriye-Lübnan sınırı delik deşik ve Lübnanlılar, Suriye’de ne olup bittiğine ilişkin en ayrıntılı haberleri alabilir durumdadır- genel kanı, rejime fazla uzun ömür biçilmediği yolunda. Biri bana ‘rejimin daha ne kadar devam edeceğini’ sorduğunda, cevabımı beklemeden, kendi kanaatini “Bir yıl sürmez” diye yapıştırdı.

Suriye Kürtleri

Tabii, Suriye nüfusunun onda birinin, Irak Kürdistanı’na ve Türkiye-Suriye sınırına yapışık bölgede yaşayan Kürtler olduğunu unutmamalı. Kürtler gösterilere katılsa da, bir ‘Arap-Kürt çatışması’ndan uzak bir siyasi davranış ortaya koyuyorlar. İki sonuca da yani rejimin yıkılması ya da devamına, uyabilecek bir hat üzerinde

durmaya çalışıyorlar. Gerçi, büyük Kürt merkezleri Kamışlı, Amude, Derbesiye ve Haseki de gösterilere tanık oldu ama Kürt göstericiler, genellikle, 'Hürriyet' ya da Dera'a ile dayanışma sloganlarının ötesine geçmedi. Bunda, Irak'taki Kürt yönetiminin önemli payı var. Çok sayıda Kürt örgütü bir 'Konsey'de birleşti ve Erbil'e gelerek, Irak Kürt yönetimi ile görüştüler. Erbil, ihtiyatlı ve mesafeli tutumunu Suriye Kürt örgütlerine aktardı. Onlar da öyle ve Erbil ile eşgüdüm içindeler. Söz konusu Konsey'e, PKK'nın Suriye kolu olan PYD'nin (Demokratik Birlik Partisi) katılmadığını da bu arada not edelim.

Suriye Kürtleri Esad rejiminin durumu bir 'Arap-Kürt çelişkisi' üzerinden kurgulayarak arkasına Arap desteğini alarak, gösterileri önleme planını ve dolayısıyla 'Suriye'nin bölünmesi tehlikesi' görüntüsünü önlemiş durumda. Bununla birlikte, Türkiye'nin tam 911 kilometre uzunluğunda ortak sınırı bulunan Suriye'de bir 'şiddet ortamı'nın yerleşmesi, ülkenin belirsiz ama kısa olmayan ve üstelik 'iç savaş' diye tanımlanabilecek bir süre istikrarsızlığa girmesi, Türkiye'nin güneydoğusundaki gelişmeleri, Türkiye'nin seçim dönemi iç siyasetinin aptalca polemiklerinin ötesinde değerlendirmeyi gerektiriyor.

Güneydoğu ve İran

Ortadoğu'da Suriye'de zirvesine ulaşacak kitlesel değişim çalkantısının, Cilvegözü ve Mürşitpınar Sınır Kapısı'nda gümrükte takılabileceğini düşünmek pek safça olur. O dalga, belki Konya'yı, Denizli'yi, Tokat'ı, vs etkilemeyecek ama güneydoğu o anlamda Türkiye'nin 'yumuşak karnı' ve 'Aşil topuğu' gibi duruyor. Çünkü unutmayalım ki, -Erbil'de sağlam kaynaklardan öğrendiğimize göre- Suriye rejimi, Başbakan Erdoğan'ın son sözleri üzerine Türkiye'ye müthiş öfkeli. Kendi karışıklıklarını Türkiye'ye ihraç edecek 'araçlar'a dönebilirler. Ayrıca, Türkiye ile Ortadoğu coğrafyasının her karışında adı konmamış ama hayati bir rekabetteki İran, zaten o 'araçları' elde tutuyor ve kullanabiliyor. İran, şu ara Suriye'nin temel dayanağı.

New York Times'ta dün çıkan Suriye değerlendirmesinin şu satırlarını dikkate alıyorum:

"... Misillemeden korktuğu için isminin verilmesini istemeyen ve Suriye'nin içinden konuşan bir analist, (rejim için) 'Kendilerini sonuna kadar destekleyeceğine güvendikleri tek ülke İran' dedi. Suriye hükümetinin protestoculara karşı eylemleri, muhalefetin kolektif olarak hareket edemediği, cumadan beri daha da sertleşti. ABD ve AB, Esad dışında kalan yetkililere sınırlı yaptırımlar uygulama kararı almış olmakla birlikte, birçok yetkili muhalefetin bir alternatif olabilmek için çok zayıf olduğuna inanıyorlar. Suriye hükümeti de bu görüşü kuvvetle öne çıkarıyor. Ya biz ya kaos argümanı, Hıristiyan ve oradaki heterodoks Müslüman mezheplerin oluşturduğu azınlıklarda yankı buldu. 'Şu anda bir geçiş dönemi üzerinde odaklanmış değiliz' dedi Washington'da Obama yönetiminin bir yetkilisi. Kimle konuşmamız, kiminle çalışmamız gerektiğini bilmiyoruz."

Suriye'nin yakın geleceğinin, Türkiye içi yansımalarını düşünmeden, Güneydoğu'daki gelişmeleri anlamaya çalışmayın. Hele, yıllardır klişeleşmiş cümleler ve tahlillerle polemik yaparak vakit yitirilmesin.